

فضایی‌ها برای بچه‌های ایرانی قصه می‌گویند

شروین فضلعلی‌زاده
منتقد سینما

انیمیشن از جدی‌ترین فانتزی‌های سینمای جهان است. اینگونه سینمایی که زمانی به عنوان عنصری سرگرم‌کننده صرفاً برای کودکان کاربردی داشت، امروزه در قامت نجات‌بخش صنعت سینما کارکرد یافته است. در ایران هم انیمیشن‌های سینمایی آرام آرام توانستند جای خود را در سالن سینما پیدا کنند و به عنوان بازویی قدرتمند در اکران و پخش سینمایی عمل کنند. مهم‌ترین فصل اکران برای انیمیشن‌های ایرانی، فصل پاییز است و به دلایل زیادی سالن‌های سینمایی در این فصل مستعد نمایش آثار سینمایی کودک و به خصوص انیمیشن هستند. پاییز امسال هم انیمیشن سینمایی «بچه زنگ» توانست زمینه‌ساز رونق بیشتر سالن‌های سینمایی باشد و به فروش بالای ۴۷ میلیارد تومان برسد. اگر نگاهی به جدول فروش آثار سینمایی اکران امسال ببندیم متوجه می‌شویم که برخی از آثار با وجود حضور سوپرستارها، حتی به نیمی از این عدد نیز نزدیک نشده‌اند و در حال حاضر این انیمیشن سینمایی رتبه چهارم پر فروش‌ترین آثار سال ۱۴۰۲ را به خود اختصاص داده است.

در ادامه رونق یافتن چرخه اکران به کمک انیمیشن، در روزهای اخیر شاهد حضور انیمیشن سینمایی «مسافری از گانورا» بر پرده سینماهای کشور هستیم و نشانگان مهمی است از اینکه در حوزه انیمیشن ایرانی، تغییرات مهم و قابل توجهی در حال رخ دادن است. مسافری از گانورا اگر زودتر اکران می‌شد شاهد یک رقابت تنگاتنگ در حوزه انیمیشن با بچه‌زنگ بودیم و همین امکان، فرصتی را فراهم می‌کرد که هیجان در گیشه‌ها بالاتر برود. در گزارش پیش رو، داستان و روند تولید تا اکران مسافری از گانورا را بررسی کردیم.

داستانی متفاوت با موجودات خیالی

مسافری از گانورا داستانی اکشن، پرماجرا و همراه با کاراکترهای خیالی دارد. برای اولین بار است که یک انیمیشن ایرانی، داستان حضور فضایی‌ها را در زمین با به عنوان مایه‌های روایت خودش انتخاب می‌کند. حضور فضایی‌ها در آثار سینمایی ایران، مسبقاً به سابقه است؛ آثاری مانند «من زمین را دوست دارم»، «مسافری از بگیو»، «سیزده گریه روی شیروانی داغ» و... اما در آثار انیمیشنی و به خصوص آثار کودک ما شاهد حضور این عنصر جذاب بین‌المللی نبوده‌ایم.

برخلاف آنچه تا به حال در آثار انیمیشن دیده بودیم، قهرمان داستان مردی جوان یا کودکی پر هیجان با قدرت‌های ماورایی نیست، بلکه «سهیل» قهرمان اصلی داستان پسر بچه‌ای با معلولیت فیزیکی و ناتوانی حرکتی است که روی ویلچر می‌نشیند و با دو دوست خود که اتفاقاً یکی از آنها فرزند یک مهاجر افغانستانی است، گروهی صمیمی و پرتوانی را تشکیل می‌دهند که بر خلاف مخالفت بزرگ‌ترها، برای دوستی خود مرزی نمی‌شناسند و با وجود دعواها و کل‌کل‌هایی که با یکدیگر دارند، در شرایط سخت پشت هم را خالی نمی‌کنند.

پاییز، بهار انیمیشن

شاید همین کل‌کل‌های پسرانه این انیمیشن را بتوان به عنوان یکی از عناصر جذابیت این انیمیشن به خصوص برای پسرهای نوجوان دانست. موضوعی بسیار ملموس برای این دسته که باعث می‌شود بهتر و بیشتر با این انیمیشن ارتباط برقرار کنند.

توجه به مفاهیم اخلاقی و ارزشی در آثار انیمیشن موضوعی بسیار مهم است که در سطح بین‌المللی توجه دقیقی به آن می‌شود؛ ولی نحوه ارائه آن حتی اهمیتی بالاتر دارد. موضوعی که در آثار انیمیشن ایران معمولاً به صورت گل‌درشت و خیلی مشخص به نمایش درآمده‌اند و همین امر باعث پس‌زدن توسط مخاطبان می‌شود. مخاطب آثار انیمیشن به خصوص کودکان دوست ندارد مثل کلاس‌های درس، پندها و نیاید‌ها را مستقیماً ببیند و بشنود. انتقال مفاهیم به شکل زیر پوستی و غیر مستقیم می‌تواند علاوه بر رضای نگه داشتن مخاطبان، بحث آموزش را نیز به خوبی پیش ببرد. نکته جالب توجه درباره مسافری از گانورا استفاده از همین خط مشی و انتقال مفاهیم با ارزش و تاثیرگذار در زیر پوست داستان اکشن آن است. موضوعی که می‌تواند باعث جلب توجه و استقبال خانواده‌ها از این اثر شود.

اگر نگاهی به زمان اکران انیمیشن سینمایی در سطح بین‌المللی داشته باشیم، متوجه می‌شویم که یک ریتم زمانی مشخص و برنامه‌ریزی شده برای این آثار وجود دارد و بر اساس تعطیلات و فصل مدارس و شرایط خانواده‌ها، چیده می‌شوند. همین موضوع باعث شده تا استودیوهای بزرگ و قدرتمند در رقابتی شدید برای حضور پررنگ در این ایام با یکدیگر در خصوص تولید آثار اقدام کنند و از سوی دیگر خانواده‌ها نیز بر اساس برنامه‌ریزی مشخص، می‌توانند از قبل برای اوقات فراغت و تعطیلات خود برای دیدن آثار انیمیشن در سینماها، برنامه‌ریزی کنند.

این تصور اشتباهی است که فیلم‌های سینمایی در فصل پاییز نمی‌توانند اکران موفقی داشته باشند. پاییز سال گذشته آثار ویژه کودک مثل انیمیشن‌های «پسر دل‌فنی» و «لوپتو» و فیلم‌هایی همچون «بام بالا» و «سفینه فضایی» اکران عمومی شدند و اتفاقاً مخاطبان تازه‌ای را به سینما آوردند. نتیجه هم این شد که انیمیشن لوپتو، پرمخاطب‌ترین اثر سینمایی فصل پاییز ۱۴۰۱ بود. اگر به آثار پیشین انیمیشن هم نگاه کنیم می‌بینیم که بیش از ۵۰ درصد

مسافری از گانورا داستانی اکشن، پرماجرا و همراه با کاراکترهای خیالی دارد. برای اولین بار است که یک انیمیشن ایرانی، داستان حضور فضایی‌ها را در زمین با به عنوان مایه‌های روایت خودش انتخاب می‌کند. حضور فضایی‌ها در آثار سینمایی ایران، مسبقاً به سابقه است؛ آثاری مانند «من زمین را دوست دارم»، «مسافری از بگیو»، «سیزده گریه روی شیروانی داغ» و... اما در آثار انیمیشنی و به خصوص آثار کودک ما شاهد حضور این عنصر جذاب بین‌المللی نبوده‌ایم.

برخلاف آنچه تا به حال در آثار انیمیشن دیده بودیم، قهرمان داستان مردی جوان یا کودکی پر هیجان با قدرت‌های ماورایی نیست، بلکه «سهیل» قهرمان اصلی داستان پسر بچه‌ای با معلولیت فیزیکی و ناتوانی حرکتی است که روی ویلچر می‌نشیند و با دو دوست خود که اتفاقاً یکی از آنها فرزند یک مهاجر افغانستانی است، گروهی صمیمی و پرتوانی را تشکیل می‌دهند که بر خلاف مخالفت بزرگ‌ترها، برای دوستی خود مرزی نمی‌شناسند و با وجود دعواها و کل‌کل‌هایی که با یکدیگر دارند، در شرایط سخت پشت هم را خالی نمی‌کنند.

اگر نگاهی به زمان اکران انیمیشن سینمایی در سطح بین‌المللی داشته باشیم، متوجه می‌شویم که یک ریتم زمانی مشخص و برنامه‌ریزی شده برای این آثار وجود دارد و بر اساس تعطیلات و فصل مدارس و شرایط خانواده‌ها، چیده می‌شوند. همین موضوع باعث شده تا استودیوهای بزرگ و قدرتمند در رقابتی شدید برای حضور پررنگ در این ایام با یکدیگر در خصوص تولید آثار اقدام کنند و از سوی دیگر خانواده‌ها نیز بر اساس برنامه‌ریزی مشخص، می‌توانند از قبل برای اوقات فراغت و تعطیلات خود برای دیدن آثار انیمیشن در سینماها، برنامه‌ریزی کنند.

این تصور اشتباهی است که فیلم‌های سینمایی در فصل پاییز نمی‌توانند اکران موفقی داشته باشند. پاییز سال گذشته آثار ویژه کودک مثل انیمیشن‌های «پسر دل‌فنی» و «لوپتو» و فیلم‌هایی همچون «بام بالا» و «سفینه فضایی» اکران عمومی شدند و اتفاقاً مخاطبان تازه‌ای را به سینما آوردند. نتیجه هم این شد که انیمیشن لوپتو، پرمخاطب‌ترین اثر سینمایی فصل پاییز ۱۴۰۱ بود. اگر به آثار پیشین انیمیشن هم نگاه کنیم می‌بینیم که بیش از ۵۰ درصد

روایت تهیه‌کننده از تولید تا اکران

روند تولید انیمیشن سینمایی مسافری از گانورا مشابه تولید انیمیشن‌های دیگر نیست و الگویی که در این فرآیند طراحی و طی شده است، احتمالاً برای آثار دیگری از اینگونه قابل استفاده خواهد بود. با سید محمد حسین علمدار، نویسنده و تهیه‌کننده این اثر سینمایی به گفت‌وگو نشستیم و آنچه می‌خوانید خلاصه‌ای است از فرآیند تولید تا اکران انیمیشن سینمایی مسافری از گانورا.

ایده اولیه از کجا شکل گرفت؟

سال ۹۵ ایده اولیه مسافری از گانورا در ذهن من شکل گرفت. در ادامه تولیدات مؤسسه فرهنگی تصویر هنر پاساگرد شرق، علاقه به فعالیت در ژانر علمی تخیلی به وجود آمد. به نظر لازم بود تا فضای فرهنگی ما که بیش از حد در گذشته مانده است کمی هم به آینده نگاه کند. ایده طراحی این انیمیشن را مبتنی بر توجه به آینده پر و بال دادم. نه تنها در داستان‌های انیمیشنی که در ایران تولید می‌شود، بلکه در آثار سینمایی زنده نیز کمتر به موضوعات علمی-تخیلی توجه شده است و جای خالی این ژانر به خوبی در سینمای ما به چشم می‌آید.

داستان اصلی چگونه طراحی شد؟

جرعه اصلی با شنیدن داستانی زندگی یکی از خویشان دور، در ذهن نویسنده داستان جرعه زد و در واقع اتفاقی که برای سهیل (شخصیت اصلی فیلم) رخ داده از همان ماجرا اقتباس شده است. این حلقه‌ای بود که باقی حلقه‌های زنجیره داستان را به هم متصل کرد و کاراکترهای دیگر مسافری از گانورا به این قصه اضافه شدند.

گره تولید چگونه باز شد؟

به پیشنهاد یکی از دوستان، در رویداد «رویاژی» شرکت کردیم. علی‌رغم اینکه این رویداد را خیلی جدی تلقی نمی‌کردیم، اما مسافری از گانورا موفق شد نظر نماینده «صندوق پژوهش و فناوری دانشگاه تهران» را به خود جلب کرده و در ادامه بود بنا شد شریک دیگری به ما ملحق شود که حوزه راهبردی، کنترل کیفیت، پخش، توزیع را بر عهده بگیرد. به این ترتیب «حوزه هنری» (مرکز انیمیشن سوره سینما) وارد شد و در نهایت «صندوق صنایع فرهنگی سپهر» به عنوان ضلع چهارم به این جمع پیوست.

با حضور شرکا و بررسی مجدد محتوا و روایت داستان، کار رسماً با داستانی ویرایش شده، در «موسسه فرهنگی تصویر هنر پاساگرد شرق» مشهد و با حضور جمعی از جوانان مشتاق و هنرمند، آغاز شد. رویاژی، اولین رویداد «پیچ» (Pitch) انیمیشن ایران است که در مرکز انیمیشن سوره

رمان تریلر، هیجان و تفکر در کنار هم

مسعود انزریاد
 خبرنگار

با ارفاق می‌شود گفت رمان امنیتی در ایران یک دهه است که به شکل جدی مورد استقبال قرار گرفته است. بعد از ماجرای فتنه ۸۸ وقایعی که پشت پرده آن رخ داد، خیلی‌ها به نوشتن درباره این ماجرا فکر کردند. ظهور داعش و حملات تروریستی آنها در خاک ایران در خرداد ۹۶ و اتفاقات سال ۹۸ هم به این مسیر شتاب داد. مان امنیتی به سراغ اتفاقات تلخ و شیرینی رفت که رنگ و بوی امنیت ملی می‌داد. از مبارزه با نفوذی‌ها و جاسوس‌ها گرفته تا تاتاش‌های اطلاعاتی برای به دام انداختن نیروهای تروریست نفوذ کرده در خاک ایران. اما واقعا رمان امنیتی چیست؟

عنوان رمان امنیتی عنوانی است که به صورت خودجوش برای اصطلاح رمان تریلر در ایران وضع شده است. تریلر در معنای لغوی به معنای هیجان است اما در اصطلاح رمان تریلر، زمانی مهیج و با تعلیق فراوان است که بر جنبه امنیت ملی تاکید فراوان دارد. شاید اصطلاح رمان امنیتی به همین دلیل برابرسازی شده است. کنترل‌های مواد مخدر، عملیات تروریستی، گرگان‌گیری، فسادهای اقتصادی و سیاسی بزرگ، جعل پول

دازند - جذایبیتی بسیار بیشتر دارد. عنصر هیجان که پیش از این به آن پرداخته شده است وجه دیگری است. رمان‌های جنایی برخی اوقات، فضایی آرام دارند، مانند برخی آثار آگاتا کریستی، نویسنده معروف انگلیسی قرن بیستم. اما رمان تریلر بدون هیجان، امکان‌پذیر نیست. این هیجان، هم در ریتم و تمپوی درونی داستان است و هم در کنش و واکنش شخصیت‌های داستان. ژانر تریلر با پایان جنگ جهانی دوم و آغاز جنگ سرد، رنگ‌وبوی جدیدی گرفت. گرچه یکی از تریلر نویسان معروف آمریکایی که نقش پررنگی در جذابیت این ژانر داشت فعالیت‌هایش را از دهه سوم قرن بیستم شروع کرد. جنگ سرد و فضای جاسوسی آن، موج صداستعماری و استقلال خواهی آن در نقاط مختلف دنیا، کودتاها، فراوان که از سوی بلوک غرب و شرق حمایت می‌شد و جهانی شدن بر رونق روزافزون رمان تریلر افزودند. البته در ایران به خاطر بی‌توجهی بنیادین جریان روشنفکری به ادبیات ژانر، این ژانر هم در کنار بسبب‌های دیگر، چندان مورد توجه نگرفت. اما همان‌طور که در ابتدای این یادداشت به آن اشاره کردیم، تب‌وتابی که طی ۲۰ سال اخیر در کشورمان شاهد بودیم، یکی از عوامل علاقه به این ژانر بود. در کنار

آن، آشنایی بیشتر نسل جدید نویسندگان ایرانی با فضای رمان جهانی، باعث شد که ژانر تریلر هم مخاطبان بیشتری پیدا کند. تشنگی روزافزون مخاطب ایرانی برای خواندن داستان‌هایی با حس و حال ایرانی در چنین فضایی باعث شد که چندین و چند نویسنده به سراغ این ژانر بیایند. متأسفانه ژانر تریلر ایرانی، توانسته علی‌رغم اقبال که به آن شده است، آثار درخوری برای مخاطب ایرانی تدارک ببیند. از یک سو منابع مناسب در این زمینه ترجمه‌یاندوین نشده است و از سوی دیگر اساتید حوزه داستان نیز به آموزش جدی و هدفمند ژانر، خصوصاً ژانر تریلر اهتمام کافی نداشته‌اند. امید است با برگزاری کارگاه‌های مناسب و ترجمه و تدوین کتاب‌های مناسب در این زمینه، روند رو به رشد رمان تریلر ادامه‌دار باشد.

حال با در نظر گرفتن همه این نکات و اهمیت روزافزون تاسیس تریلر بوم، انتشارات بین‌المللی جمال تصمیم گرفته است اولین دوره آموزشی رمان تریلر نویسی را برگزار کند. این دوره که از دهه سوم آذر آغاز می‌شود و تا اواخر سال ادامه دارد، با تدریس استاد اکبرخانی (برگزیده جایزه جلال‌آل احمد) برگزار خواهد شد و برگزیدگان نهایی‌اش وارد فرآیند عقد قرارداد و نگارش اثر خواهند شد.

فرهنگ